

# Dojrzałość szkolna



Rozważając problematykę gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole należy poświęcić nieco uwagi często spotykanemu pojęciu: dojrzałość szkolna.

**Przez dojrzałość szkolną rozumie się ten moment w rozwoju dziecka, kiedy jest już ono zdolne sprostać wymaganiom szkoły, a więc moment równowagi między wymaganiami szkoły a możliwościami rozwojowymi dziecka.**

Dojrzałość jest pojęciem względnym, którego sens zależy od tego jaka jest szkoła, jakie

wymagania stawia dziecku rozpoczynającemu naukę. Z drugiej zaś strony owa względność wynika z faktu, iż zmieniają się poglądy dotyczące możliwości rozwojowych dziecka rozpoczynającego naukę szkolną.

Problematyka dojrzałości nie jest odkryciem naszych czasów, nie jest czymś nowym. Od tak dawna, od jak dawna istnieje człowiek wychowujący swoje potomstwo, istniał problem dojrzałości dziecka do podjęcia zadań jakie dorośli przed nim stawiali. Już w czasach najdawniejszych wystąpiła konieczność nabywania przez dzieci różnorodnych umiejętności, umożliwiających im udział w takich czynnościach, jak np. polowanie, przygotowanie stawy itp.

Dopiero przełom XIX i XX wieku to prawdziwy przełom, eksplozja zainteresowań tą problematyką. Zrodziła się myśl o szkole powszechnej ogólnie dostępnej. Pojawiły się pytania: kogo i jak uczyć? Badania psychologiczne i pedagogiczne, zapoczątkowano mniej więcej w latach trzydziestych naszego stulecia. Zmierały one w dwóch kierunkach: po pierwsze – jaki wiek jest najkorzystniejszy do rozpoczęcia nauki szkolnej; po drugie – jakie właściwości powinny cechować dziecko dojrzałe do nauki.

**Wszyscy badacze byli zgodni, iż okresem optymalnym dla podjęcia nauki szkolnej jest moment, gdy dziecko osiąga wiek 6-7 lat.** Poglądy na istotę dojrzałości szkolnej ulegały z czasem stopniowym przekształceniom. Najwcześniejsza jest teza, że rolę decydującą odgrywa inteligencja. Praktyka szkolna nie potwierdziła jednak tego poglądu – zaczęto skłaniać się ku przekonaniu, że decydujący jest taki poziom rozwoju umysłowego dziecka, który umożliwia mu opanowanie umiejętności czytania, pisania, liczenia. Równocześnie przedstawiciele szkoły wiedeńskiej wskazywali, iż nieodzownym czynnikiem warunkującym możliwość podjęcia przez dziecko nauki – jest określony poziom nie tylko rozwoju intelektualnego, lecz także społeczny rozwój dziecka.

W okresie późniejszym wyłoniło się również zagadnienie dojrzałości fizycznej. Podstawowym jej przejawem jest dobry stan zdrowia, odporność na choroby i zmęczenie, sprawność narządów zmysłów i narządów artykulacyjnych oraz ogólna sprawność ruchowa i manualna, która związana jest z dobrą orientacją przestrzenną, a także koordynacją i pamięcią wzrokowo – ruchowo – słuchową. Nieodzowna jest również równowaga nerwowa, będąca warunkiem zdrowia psychicznego i osiągnięcia dojrzałości uczuciowej.

**Dojrzałość fizyczna** warunkuje dojrzałość psychomotoryczną dziecka, która ma wpływ na dobrą orientację w przestrzeni, koordynację ruchową i wzrokowo-słuchowo- ruchową. Przejawem tej dojrzałości jest także zręczność, sprawność ruchów rąk, opanowanie ruchów narzędziowych ( prakcji ), umiejętność hamowania pewnych impulsów ruchowych, wykonywania ruchów ciągłych ( przy łączeniu elementów graficznych ), zdolność utrzymywania kierunku ruchu.

Podstawowym elementem **dojrzałości psychoruchowej** jest umiejętność przetwarzania statycznego obrazu graficznego ( liter, wyrazów ) na obraz dźwiękowy ( głosek, słów ). Do osiągnięcia tej umiejętności niezbędny jest określony poziom pamięci wzrokowej i słuchowej.

**Dojrzałość umysłową** charakteryzuje przede wszystkim swoboda w posługiwaniu się mową oraz prawidłowe rozumienie mowy innych. Ponadto dzieci dobrze przygotowane do nauki czytania i pisanja potrafią dokonać analizy i syntezy wzrokowej oraz słuchowej.

Przejawem **dojrzałości emocjonalno-społecznej** są: samodzielność, zaradność, chęć i umiejętność nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i nauczycielami oraz umiejętność przystosowania się do wymogów nowego środowiska.

Dziecko dojrzałe umysłowo do podjęcia nauki w szkole posiada już określony zasób doświadczeń i wyobrażeń, będących podstawą dla procesów analizy i syntezy oraz rozwoju mowy i logicznego myślenia. Dziecko wstępujące do szkoły posługuje się mową w sposób zrozumiały dla otoczenia, a także poprawny pod względem gramatycznym i dźwiękowym. Ponadto – jest to dziecko myślące z zaciekawieniem i zadowoleniem o swych nowych, szkolnych obowiązkach.

**Dzieci rozpoczynające naukę w szkole, są w większości pozytywnie nastawione do swych nowych, uczniowskich obowiązków. Mimo to nie wszystkim dzieciom łatwo jest przystosować się do roli ucznia. Przejście ze środowiska przedszkolnego do szkolnego wymaga od dziecka przystosowania się do nowej sytuacji.** Uczeń kl. I musi nawiązać kontakty z wieloma nowymi osobami. Nie jest to dla dziecka sytuacja łatwa, tym bardziej, że rozstając się z przedszkolem było się „starszakiem”, czyli tym, który – na miarę przedszkola – jest najstarszy, najbardziej samodzielny, najwięcej wie i potrafi. Przychodząc do szkoły były „starszak” zamienia się w „pierwszaka”. Przejściu do szkoły towarzyszą zatem uczucia ambiwalentne: z jednej strony dumy, że jest się już uczniem – z drugiej pewnego zawodu, gdyż znów jest się kimś małym.

Niezmierny wpływ na możliwość przystosowania do warunków szkolnych wywiera rozwinięte u dziecka poczucie obowiązku. Kształtowaniu się obowiązkowości sprzyja sumienne wykonywanie dyżurów i innych prac podejmowanych przez dzieci z inicjatywy własnej bądź nauczyciela ( i rodziców ). Niezbędne jest wyrobienie nawyku doprowadzania rozpoczętej pracy do końca.

### **Reasumując:**

1. Jako najważniejsze kryteria dojrzałości szkolnej wysuwa się: poziom mowy i myślenia, działalność celową, pamięć, koncentrację uwagi, wytrwałość, współdziałanie społeczne, umiejętność wykonywania zadań zbiorowo, rozumienie symboli.
2. Należy koniecznie wytwarzać prawidłowe nawyki manualne.
3. Należy ćwiczyć umiejętności nazywania stosunków przestrzennych, zdolność analizowania, odróżniania od siebie podobnych znaków, rozkładania pewnych elementów z całości ( analiza i synteza )
4. Rozwijanie słownictwa warunkuje prawidłowe wyrażanie myśli i rozumienie pojęć.
5. Pamiętać trzeba o wdrażaniu dziecka do: systematyczności, samodzielności i odpowiedzialności.

*tekst: Małgorzata Rosińska*